

Eötvös Lóránd Tudományegyetem
Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

A szakszolgálatok együttműködésének, belső és külső kommunikációjának lehetőségei

Készítette: Horváth Mónika

Gyógypedagógus szakvizsga – szakirányú továbbképzés

Esti tagozat

Konzulens: Nagyné Dr. Réz Ilona

gyógypedagógus, pszichológus, közoktatási szakértő,

ny. főiskolai adjunktus, igazgató

Budapest

2015.

Tartalom

I. Bevezetés.....	3
I.1. Hipotézis	4
II. Történeti áttekintés.....	5
III. Együttműködések a pedagógiai szakszolgálatoknál	7
III.1. A pedagógiai szakszolgálatok együttműködési lehetőségei	7
III.2. A szakszolgálatok külső és belső kommunikációjának lehetőségei	9
III.3. A nevelési tanácsadásban megvalósuló kommunikációs lehetőségek	11
III.3.1. Prevenciós szakaszban.....	15
III.3.2. Az első találkozás, állapot megismerés, szűrés	18
III.3.3. A beavatkozás folyamatában	19
III.3.4. Kapcsolattartás a pedagógusokkal.....	20
III.3.5. Belső kommunikációs lehetőségek.....	21
IV. Kérdőív elemzés	24
IV.1. Pedagógus kérdőív kiértékelése	24
IV.2. Szülői kérdőív kiértékelése	26
V. Összegzés.....	29
HIVATKOZÁSI JEGYZÉK.....	32
IRODALOMJEGYZÉK	34
ÁBRAJEGYZÉK.....	36
MELLÉKLETEK.....	37

I. Bevezetés

Szakedolgozatom témájának, azért választottam a szakszolgálati együttműködések és kommunikációs lehetőségeket, mert átfogó képet szeretnék adni ezek formáiról, az ezekben rejlő lehetőségekről. Érdekelt a velem kapcsolatban álló szülők, pedagógusok elégedettsége a kapcsolattartás területéről, ezért rövid kérdőíves feldolgozást is készítettem dolgozatomban.

Pedagógiai szakszolgálatok a „szülők és a pedagógusok nevelő munkáját, valamint a nevelési-oktatási intézmény feladatainak ellátását segíti”, írja a 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről (továbbiakban: Nkt.) 18. §-a.¹

Bevezetesként vizsgáljuk meg, mit ír a jogszabály a pedagógiai szakszolgálatok munkájáról, a gyermekek jogairól.

Az Nkt. kiemelt feladatnak írja elő az iskolát megelőző kisgyermekkori fejlesztést, a „sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók speciális igényeinek figyelembevételét, egyéni képességeihez igazodó, legeredményesebb fejlődésük elősegítését, a minél teljesebb társadalmi beilleszkedés lehetőségének megteremtését”. (Nkt. 3. §)²

A gyermekek jogairól szóló Nkt. 46. §-a értelmében joga van „állapotának, személyes adottságának a megfelelő megkülönböztetett ellátásban – különleges gondozás, rehabilitációs célú ellátásban – részesülni, és életkorától függetlenül a pedagógiai szakszolgálat intézményeihez forduljon segítségért”.³

A szakszolgálati tevékenységek, együttműködések során a hatályos jogszabályok az irányadók. Ezek a 2011. évi CXC. törvény - a nemzeti köznevelésről, a 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről, valamint 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról.

---

¹ 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről 18. § (1) bekezdés

² 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről 3. § (6) bekezdés

³ 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről 46. § (1) bekezdés

I.1. Hipotézis

Alapfeltételezésem, hogy a pedagógiai szakszolgálatok feladatai a köznevelési intézményekkel, a gyermekeket érintő és a gyermekekkel valamilyen módon kapcsolatban lévő intézményekkel szorosan összefüggnek. Legyen az oktatási, nevelési, egészségügyi vagy szociális szféra, közös bennük az érintettek köre, vagyis a gyermek vagy fiatal felnőtt. Mivel az ellátottak sok színterről, különböző problémával kerülnek a szakszolgálat látókörébe, ezért az együttműködés a különböző egységek között, a kommunikáció a kapcsolat az érintett intézményekkel, szakemberekkel elengedhetetlen része a sikeres munkának. A jogi háttér ismerete, a szakszerű és szakmaiságot figyelembe vevő kapcsolatrendszer mind a probléma feltárásban, mind a probléma megoldása érdekében nagyon fontos.

Vizsgálatom másik oldala bemutatni, hogy a nevelési tanácsadás általi munkafolyamatokban elengedhetetlen a szakmai együttműködés és kapcsolatok működtetése. Azt állítom, hogy ha a szakmai együttműködés és a gyógypedagógus kiépített kapcsolatrendszere jól működik, az összefogás eredményeként sikeresebb lesz a feladatellátás munkaszakaszaiban megvalósuló szakmai munkafolyamat.

Dolgozatomban arra is keresem a választ, hogy a szülővel, családdal való bizalomra épülő kapcsolattartás fontos szerepet játszik-e a feladatellátás munkafolyamatában. Feltételezésem szerint, ha a gyermek családja és a szakember között kialakul ez a fajta kapcsolattartás a szülő, a család a gyógypedagógus segítségére válik, mely a nevelési tanácsadás munkájának eredményességéhez vezet.

Hipotéziseimhez kvantitatív kutatási módszert alkalmaztam, kérdőívek kiosztásával azoknál a szülőknél és pedagógusoknál, akikkel munkám során kapcsolatba kerülök.

II. Történeti áttekintés

A kapcsolatrendszer, együttműködés kifejtése előtt szeretném röviden bemutatni milyen változásokon ment keresztül a pedagógiai szakszolgálatok feladat megjelölése és működése a közoktatásban.

A pedagógiai szakszolgálat kifejezés a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvényben jelenik meg először.

„A gyermeknek, tanulónak joga, hogy állapotának, személyes adottságainak megfelelő megkülönböztető ellátásban – különleges gondozásban, rehabilitációs célú ellátásban – részesüljön, s életkorától függetlenül a pedagógiai szakszolgálat intézményeihez forduljon segítségért.” (1993. évi LXXIX. törvény 10. §.)⁴

A közoktatásról szóló törvény 34. §-a szerint pedagógiai szakszolgálatok a következők:⁵

- gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozás,
- fejlesztő felkészítés,
- tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs tevékenység, országos szakértői és rehabilitációs tevékenység,
- nevelési tanácsadás,
- logopédiai ellátás,
- továbbtanulási és pályaválasztási tanácsadás,
- konduktív pedagógiai ellátás,
- gyógytestnevelés.

Ezen szakszolgálatok feladatkörét megyei/fővárosi önkormányzati, települési önkormányzati, valamint közös fenntartású intézmények látták el. Létrejöttek piaci alapon működő szolgáltatók is.

A többcélú kistérségi társulások megjelenése a feladatellátásban új elemként tűnt fel. Működését a 36/2005. (III.1.) kormányrendelet írta elő, mely a társult önkormányzatok számára szakszolgálati feladatok közül legalább kettő felvállalását tette kötelezővé, megjelölve a támogatható feladatokat is.

Tehát a feladatok adottak voltak, csak a keretek, az ellátás módja változott, módosult, keresve az utat a minél teljesebb felé.

---

⁴ 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról 10. §

⁵ 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról 34. §.

A köznevelésben végbemenő változások jelentős hatást gyakoroltak a közneveléshez kapcsolódó, nem közvetlenül az oktatási-nevelési intézményekben megvalósuló feladatok ellátására is.

A megoldási módok rendkívül változatosak voltak, területenként, sőt megyénként, térségenként, eltérő jellegűek. Sok kérdésben nagy volt a bizonytalanság, az ellátási rendszer országosan nem volt egységes és a feladatok lefedettsége se volt teljes.

Kialakult az igény az egységesítésre.⁶

A köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvényben már az egységesítési törekvések a jellemzőek. A köznevelés megújulását, központosítását, és az átláthatóbb-átjárhatóbb intézményi rendszer kialakítását célozza meg. Létre jön az állami intézményfenntartó központ, mely összefogja, irányítja az állami köznevelési intézményeket, így a pedagógiai szakszolgálatok hálózatát is.

Létrejönnek a megyei/fővárosi pedagógiai szakszolgálatok, mint tankerületi bázis intézmények és hozzájuk kapcsolódnak a tagintézmények, melyek a tankerületre kiterjedő működési körzetben látják el a pedagógiai szakszolgálati feladatokat, melyek a következők:

- gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés, oktatás és gondozás,
- fejlesztő nevelés,
- szakértői bizottsági tevékenység,
- nevelési tanácsadás,
- logopédiai ellátás,
- továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás,
- konduktív pedagógiai ellátás,
- gyógytestnevelés,
- iskolapszichológiai, óvodapszichológiai ellátás,
- tehetséggondozás.

---

⁶ Törzsök Károlyné (2006). Szakszolgálatok és szakmai szolgáltatások a többcélú kistérségi társulásokban. *Új Pedagógiai Szemle*, (2006. május) 46-52.

III. Együttműködések a pedagógiai szakszolgálatoknál

III.1. A pedagógiai szakszolgálatok együttműködési lehetőségei

A pedagógiai szakszolgálatok közötti együttműködés az egységes szakmai munka, az alapprotokoll és a szakszolgálati feladatokhoz rendelt protokollok megjelenésével és bevezetésével megvalósulni látszik.

Az intézmény Szervezeti és Működési Szabályzata (továbbiakban: SzMSz) is rendelkezik a kapcsolattartás formáiról. Az SzMSz-ben leírtak szerint az intézményi belső kapcsolatokat a főigazgató és helyettesei, a tagintézmény igazgatók és helyettesei, valamint választott képviselők útján valósítja meg. Mindez az intézmény vezetése, az alkalmazotti közösség és szervezeti egységek közötti kapcsolatokat öleli fel, melynek formái az igazgatótanács ülései, a tagintézmény-vezetői tanácsülései, értekezletek, megbeszélések, körlevelek.

Az intézmény külső kapcsolatai feladatainak megfelelően alakul más fórumokkal. A kapcsolattartást meghatározza az alaptevékenysége, feladatai működési területe, rendje, a munkatervben meghatározott feladatok. Az intézmény munkakapcsolatot tarthat fenn: a fenntartóval, hatóságokkal, önkormányzatokkal, más pedagógiai szakszolgálati intézményekkel, bölcsődékkal (pl. korai fejlesztés), köznevelési-közüktatási intézményekkel, gyermekjóléti szolgálatokkal, iskolaorvosi, védőnői hálózattal, az egészségügyben dolgozó más szakemberekkel, civil szervezetekkel és szükség esetén egyéb más intézményekkel. Ez a kommunikáció kapcsolódhat egy konkrét ügghöz, de lehet tájékoztatás, tanácsadás, hospitálás, konzultáció is.⁷

Az országos szintű rendezvények minden szakszolgálat számára elérhető és egy nyelvet beszélő fórumokká válnak.

Ilyenek az országos szintű szakmai konferenciák a szakszolgálati feladatok szerinti témákban, szakmai rendezvények, továbbképzések. Ezeken az egy-egy szakterületről jövő kollégák szerezhettek új ismereteket, mások számára már bevált eljárásokat ismerhetnek meg, vagy megerősítést szerezhettek arról, hogy amit és ahogy csinálják az előrevivő vagy éppen hátráltató-e a munkájában.

Ezek a találkozások erősítik a szakmán belüli összetartozást, nem konkrét esetek

---

⁷ Farkasné Polgár Katalin (2014). Bács-Kiskun Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Szervezeti és Működési Szabályzata. 18-19.

kapcsán történő találkozások alkalmat biztosítanak az emberi kapcsolatok bővítésére, mások megismerésére. Pozitív hatása, hogy nem érzi magát elszigetelve a szakember, mivel mindannyian az adott szakterületről érkeztek, „egy nyelvet” beszélnek.

A pedagógiai szakszolgálatok közötti együttműködés lehetséges formái még az intézménylátogatások, melyek során az intézmények megismerése, az ott folyó munka bemutatása során szerezhettek az odalátogatók ismereteket a másik intézményről, megerősítést, ötleteket a saját maguk végzett munka teljesebbé, sikeresebbé tételéhez.

Ezen intézménylátogatások alkalmával sor kerülhet hospitálásra, jó gyakorlatok bemutatására és cseréjére, amelyek során szintén új ismereteket, bevált módszereket ismerhetnek meg az ellátogató kollégák, melyet ezt követően a saját munkájukba adaptálhatnak.

A megyei pedagógiai szakszolgálatok főigazgatói a szerzett információkat, iránymutatásokat továbbítják a tagintézmények vezetői felé személyesen, vagy elektronikus úton. A tagintézmény vezetők továbbítják azokat a saját alkalmazottaik számára nevelőtestületi értekezlet során.

Szakmán belüli kapcsolattartás formái lehetnek még a teljesség igénye nélkül: a nemzetközi együttműködésekben és kutatásokban való együttes részvétel, kiadványok készítése, információs anyagok, internetes felületek működtetése, szakembereket összehozó facebook csoportok létrehozása, internetes kapcsolattartás.

Az együttműködés fajtái között említeném meg a megyei szakszolgálatok tagintézményei közötti szakmai munkaközösségek létrejöttét. A szakmai munkaközösségek éves munkaterv elkészítésével segítik a munkát és szakmai napok tartásával valósítják meg a pedagógiai szakszolgálatok közötti együttműködést. Ezeken a szakmai napokon kijelölt témákban előadások, bemutatók és jó gyakorlatok ismertetése történik. A helyszín mindig más intézmény, a vendéglátó, a főszervező. Az idei tanévben bajai szakszolgálatunk gyógytestnevelői rendeztek szakmai napot jó gyakorlatok bemutatásával és Lakitelken is részt vettek hasonló találkozón.

A korai fejlesztés munkaközösség tagjai Kalocsán voltak, ahol a különböző intézményi bemutatások által ismerkedtek meg egymással és a helyi sajátosságokkal.

A fejlesztő nevelés munkaközösség szakmai napját szintén nálunk Baján rendeztük meg, ahol az intézményünket, az itt folyó szakmai munkát mutattuk be.

A nevelési tanácsadás munkaközösség Kiskunfélegyházán vett részt hasonló

rendezvényen, ahol a szakmai protokoll értelmezése és helyi sajátosságok bemutatása volt a téma.

A logopédiai munkaközösség szintén Kiskunfélegyházán tartott találkozót „Én meg Te és Mi” címmel, ahol a különböző helyről érkező szakemberek mutatták be intézményüket, beszéltek meg a szakmai feladataik nehézségeit, sikereit.

A fent leírtak tapasztalatai alapján elmondhatom, hogy ezeken a találkozókön megfogalmazódott az igény a szakmai munka intézményenkénti sajátosságainak megismerésére, egy-egy konkrét eset megbeszélésére. A különböző helyekről jött szakemberek tapasztalatai, egyedi megoldási módjai szélesítik látókörünket, bővítik tudásunkat, szakmai eszköztárunkat.

Ezeket a szakmai napokat a jövőben is a sikeres együttműködés lehetséges formájának gondolom.

III.2. A szakszolgálatok külső és belső kommunikációjának lehetőségei

A kommunikáció fogalma tágabb értelemben véve nem csak információ átadása, hanem a tevékenységek során végbemenő társas kapcsolatok módjai. A szakszolgálati munkafolyamatok során végbemenő kölcsönös tevékenység. Végigkíséri az egész folyamatot.

A kommunikáció során vannak olyan etikai követelmények, melyek egyetemes érvényűek, a humán segítő szakmák nem nélkülözhetnek. Ezeket az etikai kódexek tartalmazzák:

- Pedagógusok Szakmai Etikai Kódex
- Gyógypedagógusok Etikai Kódexe
- Pszichológusok Szakmai Etikai Kódexe
- továbbá az egyes szakvégzettségek szerinti szakmai csoportok etikai kódexe.⁸

Ezek közül a legfontosabbak:

- emberi méltóság tisztelete,
- elkötelezettség és felelősség,
- feddhetetlenség,

---

⁸ Király Gabriella-Vécsei Tünde – Arató Domonkos – Lugosiné Pál Ildikó (2014). Nevelési tanácsadás szakszolgálati tevékenységi területre kifejlesztett protokoll. Educatio Kht. Kézirat, nyomdai kivitelezés alatt. 22-23.

- a „nem ártani, hanem segíteni” elve,
- a legjobb szaktudás szerinti eljárás alkalmazása,
- kompetencia határának betartása,
- titoktartási kötelezettség,
- korrekt tájékoztatás,
- a kliens védelme.⁹

A szakszolgálati feladatok sokfélesége miatt, a tevékenységek során többféle kommunikációs kapcsolat is megvalósul.

Ezeket most csak érintőlegesen sorolnám fel, mert dolgozatomban a nevelési tanácsadás feladathoz kapcsolódó külső és belső kommunikáció lehetőségeit mutatnám be részletesen.

A szakszolgálati tevékenységek során a kliensek életkora, problémája, nevelési igényei határozzák meg, hogy milyen partnerekkel kerül kapcsolatba az intézmény.

Ezek a partnerek lehetnek:

- a) szakmai érintettségű kapcsolatok, szakszolgálaton kívüli együttműködőkkel,
- b) nem szakmai érintettségű kapcsolatok.

a) Szakmai érintettségű kapcsolatok, akik a klienssel valamilyen módon kapcsolatban vannak. Információt nyújthatnak, részt vehetnek a prevenciós folyamatban, közvetítő szerepe lehet, vagy a beavatkozás során partneri segítséget nyújthat.

Ezek a következők:

- védőnői hálózat
- házi gyermekorvos
- gyermekvédelmi hálózat
- bölcsőde
- óvoda
- általános iskola
- középfokú oktatás intézményei
- felsőfokú oktatási intézmények

---

⁹ Torda Ágnes-Nagyné Réz Ilona (2013). Alapprotokoll. Educatio Kht.. 43.

URL:http://www.educatio.hu/pub_bin/download/tamop342b/szakteruleti_protokoll_konzultacio/Alapprotokoll.pdf Utolsó letöltés: 2015.03.02.

- kollégium
- szakorvos.

b) Nem szakmai érintettségű kapcsolatok

Azokra a partnerekre gondolok, amelyek nem szakmai, hanem civil kapcsolatban vannak a klienssel.

- szülők
- egyházak
- vállalkozók
- civil szervezetek

Az egyházak és a vállalkozások bevonása a partneri kapcsolatba nagyon fontos eleme a külső kapcsolattartás formáinak. A segítségadás az egyházak részéről, a karitatív tevékenységek bevonása a kliensek megsegítésére fontos terület, pl. adományok, utaztatási segítségnyújtás, szülők foglalkoztatása stb.

A vállalkozások bevonása az önkéntes segítségnyújtás, a másság elfogadásában mutatott pozitív hozzáállásnak szemléletformáló szerepe lehet a társadalomban. Például közös rendezvényeken való részvétel biztosítása az ellátottak köréből: színház, játszóház, cirkusz. Adományok, segítő eszközök megvásárlása, ellátottak vagy családjaik támogatása. Például tehetségek felkarolása.

Az idei évben pl. egy civil személy nyújtott segítséget hat családnak szakszolgálatunknál a karácsonyi ünnepet megelőzően. Rendszeres a már nem használt könyvek, játékok felajánlása is intézményünknek – kisautók, szék, játékok, bútorok.

Szintén karácsony előtt az egyik bajai nagyvállalat évek óta rendszeresen karácsonyi műsort szervez sérült és rászoruló gyermekeknek, melyen intézményünkben is részt vesznek gyermekek. Ez a kapcsolat kölcsönös, az együttműködés más területre is kiterjed, hiszen kollégáink a vállalat szakmai napján kézműves foglalkozást tartanak a vállalat dolgozói gyermekei számára.

III.3. A nevelési tanácsadásban megvalósuló kommunikációs lehetőségek

A nevelési tanácsadási feladat, tevékenység hazánkban nagy múltra vezethető vissza.

Az évek folyamán a nevelési tanácsadás feladata folyamatos változáson ment keresztül.

Ez a változás tükrözi a szemléletváltást, a társadalmi változások során fellépő pszichés

változások kezelésének igényét. A diagnosztikai munka fejlődésével a terápiás feladatok köre is bővült.

A jogszabályi változások maguk után vonták a nevelési tanácsadói feladatokat, tevékenységeket és munkamódszerek változását is.

A közoktatásról szóló 1993. évi törvény megalkotta a pedagógiai szakszolgálat kifejezését, mint az oktatási-nevelési tevékenységet segítő szakmák összefoglaló megnevezését. Ide tartozik a nevelési tanácsadás is.¹⁰

2013. március 2-án életbe lépő új szakszolgálati rendelet a nevelési tanácsadót, mint intézményt megszüntette, a nevelési tanácsadás feladatait a pedagógiai szakszolgálati intézmények látják el.

A megyei pedagógiai szakszolgálatok – tankerületek – feladataihoz sorolja, más egyéb ellátandó feladatokhoz hasonlóan pl. korai fejlesztés, logopédiai ellátás stb.

Az egyenlő esélyekkel való hozzáférés biztosítása, a nevelési tanácsadásra igényt tartó családok és intézmények érdeke a feladatok járási tankerületi szintre helyezése.

Cél olyan országos hálózat kiépítése, amely biztosítja a kliens és családja számára a lakóhelyükhöz legközelebbi, egy helyen történő, magas szakmai színvonalon megvalósuló ellátást.¹¹

Fontos összetevője a nevelési tanácsadás feladatának az ellátottak köre. A nevelési tanácsadás feladatában különböző életkorú ellátottak jelennek meg. A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 46. § (3) bekezdésének g.) pontja szerint a „gyermeknek, tanulónak joga, hogy az állapotának, személyes adottságainak megfelelő megkülönböztetett ellátásban részesüljön, és életkorától függetlenül a pedagógiai szakszolgálat intézményéhez forduljon segítségért”.¹² Ezen jogszabály alapján a kliensek 0-23 éves korig részesülhetnek ellátásban. A felső korhatár kitolódása a korábbi 18 éves kor helyett – 23 éves korig, a sajátos nevelési igényű tanulók nevelési tanácsadásra való jogosultságának változása teszi szükségessé.

Az alsó életkori határ változtatását pedig a prevenció szemlélet hívta életre, amely fontosnak tartja, hogy a 0-3 éves kor közötti gyermekek és szüleik is segítséget, tanácsadást, nevelési helyzetekre vonatkozó megoldásokat kapjanak.

---

¹⁰ A nevelési tanácsadás története. Letöltés helye: www.kpszakaxelero.net/hu/nevtantort.htm.

¹¹ Király Gabriella-Vécsei Tünde – Arató Domonkos – Lugosiné Pál Ildikó (2014). Nevelési tanácsadás szakszolgálati tevékenységi területre kifejlesztett protokoll. Educatio Kht. Kézirat, nyomdai kivitelezés alatt. 7.

¹² 2011. évi CXCV. törvény a köznevelésről 46. §

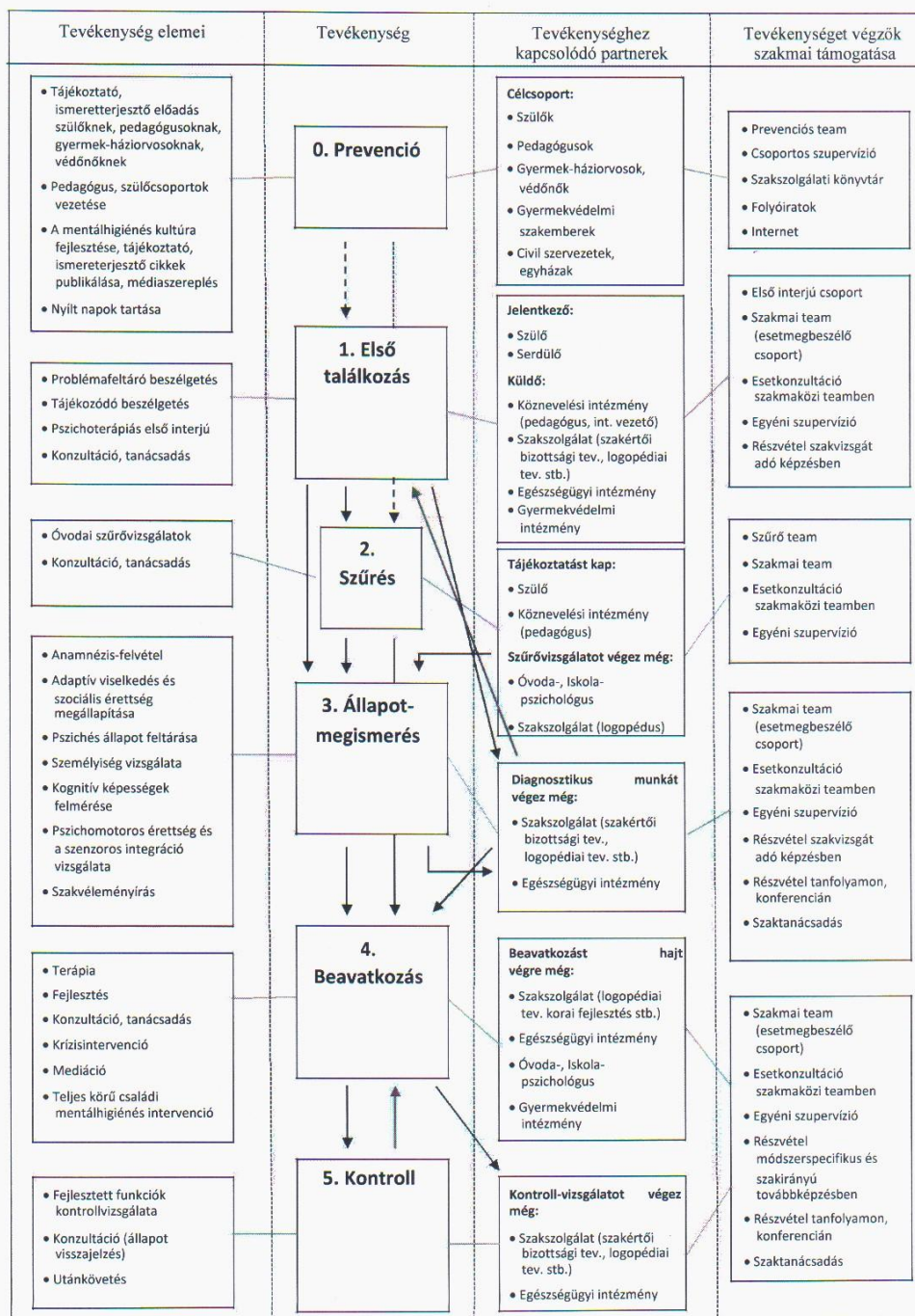
A nevelési tanácsadás feladataiban, a munkafolyamatok során többféle kommunikációs tevékenység is megvalósul, az első kapcsolat felvételtől, amit a szülő, a fiatal, vagy a pedagógus, az egészségügyi szférában dolgozó vagy a gyermek-ifjúság –és családvédelmi szakember kezdeményez, indít el, egészen a folyamat lezárásáig. A gyermek nevelését-oktatását vagy bármilyen pedagógiai jellegű ellátását végző intézmény megjelenhet és célkapcsolatként léphet be a nevelési tanácsadásba.¹³

A nevelési tanácsadás kommunikációs lehetőségeit a feladatellátás folyamatmodellje alapján mutatom be.

---

¹³ Király Gabriella-Vécsei Tünde – Arató Domonkos – Lugosiné Pál Ildikó (2014). Nevelési tanácsadás szakszolgálati tevékenységi területre kifejlesztett protokoll. Educatio Kht. Kézirat, nyomdai kivitelezés alatt. 14.

A nevelési tanácsadási tevékenység szakszolgálati ellátásának általános folyamatmodellje

1. ábra A nevelési tanácsadási tevékenység szakszolgálati ellátásának általános folyamatmodellje¹⁴

¹⁴ Király Gabriella-Vécsei Tünde – Arató Domonkos – Lugosiné Pál Ildikó (2014). Nevelési tanácsadás szakszolgálati tevékenységi területre kifejlesztett protokoll. Educatio Kht. Kézirat, nyomdai kivitelezés alatt. 30.

III.3.1. Prevenációs szakaszban

Cél a tájékoztatás, az információ nyújtás a gyermek fejlődésével, a fejlődés kríziseivel kapcsolatban, valamint az előforduló súlyosabb tünetek, zavarok kialakulásának megelőzése.

A prevenációs tevékenység fontos elem, hogy minél korábban felfedezésre kerüljön a probléma és a lehető leghamarabb részesüljön a kliens hatékony kezelésben, a segítségnyújtás minél korábban történjen meg.¹⁵

Ezek megvalósulási formái lehetnek:

- a) Ismeretterjesztő előadások szülőknek, ahol egy adott életkornál, életkori sajátosságokról, nevelési helyzetek megoldásairól adhatunk tájékoztatást.

Óvodákban-iskolákban tájékoztató előadások: Szakszolgálatunk az iskolaérettség kritériumairól összeállított tájékoztató anyaggal segíti az iskolába készülő nagycsoportos óvodások szüleit (az óvodákba bemutatjuk az anyagot). A beszélgetések során a szülők átfogó képet szerezhethetnek, hogy az iskolába lépéshez milyen ismeretekkel, képességekkel kell rendelkeznie a gyermeknek. Ezekben a nyitott beszélgetéseken a szülők felteszik kérdéseiket és segítséget kapnak a jelenlévő szakembertől. Jónak tartom, hogy az ilyen fórumokon a személyes kapcsolat kialakításával a szülők is közvetlenebb kontaktusba kerülnek velünk a nevelési tanácsadásban dolgozó szakemberrel, és tájékozottabbak lesznek a szűrésekkel, vizsgálatokkal kapcsolatban.

A szülői értekezleteken való részvétel, az ott történő rövid tájékoztatás a nevelési tanácsadói munkáról szintén az elfogadást segíti elő. A szülőkkel való partneri viszony kialakítása a hatékonyabb munkavégzés egyik feltétele. Ne a szégyenkezés és az elutasítás legyen részükről a gyermek problémája miatt, hanem a segítő szándék megtagasztalása, ami mind-mind a gyermek és a család érdekében történik. A problémák orvoslásának tehát első lépése a belátás és a segítség kérés lehetőségének elfogadása. Szakszolgálatunknál a tanév eleji tájékoztatással kapcsolatosan jó tapasztalataink vannak, mert így a szülők – a kliensek és nem érintett szülők – megismerkednek velünk szakemberekkel, és

---

¹⁵ Király Gabriella-Vécsei Tünde – Arató Domonkos – Lugosiné Pál Ildikó (2014). Nevelési tanácsadás szakszolgálati tevékenységi területre kifejlesztett protokoll. Educatio Kht. Kézirat, nyomdai kivitelezés alatt. 31.

felmerülő kérdéseikkel tudják kihez forduljanak. Több esetben fordult elő, hogy nem „kliens” szülő keresett meg valamilyen problémával a külső partner intézményben. Talán, ha a szakszolgálathoz kellett volna bejönnie, akkor ezt a lépést már nem teszi meg, nem vállalja fel.

Szülői csoportok létrehozása is egy lehetőség a kapcsolattartásra, ahol a szülőket leginkább érdeklő témákról adhatunk tájékoztatást pl. elvált szülők, testvér születése, serdülők nevelése, örökbefogadott gyermek a családban.

Egy másik lehetséges szülői csoportos forma, amikor az azonos problémával küzdő szülők a saját tapasztalataikat egymással osztják meg, és ekkor, mint koordinátor szerepelhet a szakember. Ezek a csoportok spontán is szerveződnek, amikor a szülők a folyosón várják gyermekeiket. Mi ezt a kialakult csoportot fogtuk össze és tartottunk találkozót a korai fejlesztésben résztvevő gyermekek szüleinek, így nem csak az azonos időben megjelenő szülők találkozhattak egymással, hanem minden érintett.

b) Ismeretterjesztő előadások pedagógusoknak

Ezek a találkozásokon a pedagógusok felvilágosítást kaphatnak a nevelési tanácsadás feladatairól, valamint egyes témákban (magatartási problémák kezelése, tanulási nehézségek, pszichés problémák jellemzői, konfliktuskezelés, stb.) szakmai ismereteiket is bővíthetik. Mivel az ellátottak az oktatás-nevelési intézmények kliensei is, fontos a gyermekekkel, családdal a napi kapcsolatban lévő pedagógus felkészítése, megfelelő tájékoztatása.

Korábbi években intézményünk is kezdeményezett ilyen előadásokat a többségi pedagógusok számára, de az idők során végeszakadt. A megnövekedett problémák miatt úgy gondolom szükséges a régi kapcsolatok felelevenítése, újragondolása. Ennek első lépéseként az idei tanévben az óvodapedagógusoknak tartottunk tájékoztató megbeszélést az óvodások körében végzett szűrés témájában.

c) Tájékoztatás védőnőknek, gyermekorvosoknak

A gyermekkel legelőször kapcsolatba kerülő egészségügyi hálózat tájékoztatása, a szakszolgálati tevékenység bemutatása fontos a korai probléma feltárása, a zavarok felismerése céljából.

Szakszolgálatunk a védőnői hálózat kérésére segítséget ad a 3-5 éves korú

gyermek szűrőanyagának összeállításában, amely alapján a gyermekek fejlettségi szintjét, állapotát és esetleges elmaradását tudják feltárni. Nehézség számunkra, hogy a gyermekorvosok, szakorvosok nem minden esetben együttműködnek.

d) Ismeretterjesztő anyagok

A tájékoztatás nemcsak élő szóban, hanem sajtótermékek által is lehetséges. Jónak tartom, hogy az óvodások részére készült foglalkoztató füzetet állított össze szakszolgálatunk néhány kollégája, amelyben a gyermeknek korosztályokra lebontva adott feladatokat a vizuális figyelem, grafomotoros fejlesztés, akusztikus figyelem stb. területeken. A feladatok mellé a szülőknek szóló instrukciókat, ötleteket írtak. Ezen foglalkoztató füzet melléklete tartalmazott gyermekneveléssel, egészséges életmóddal, mentálhigiénés kultúra fejlesztésével kapcsolatos írásokat is a szülők számára.

e) Média

A médiában való szereplés, megjelenés a mai rohanó világban fontos tájékoztatási, tömegkommunikációs lehetőség. Itt elsősorban a nevelési tanácsadás tevékenységét bemutató, az elérhetőséget közlétező, közérdekű információk jelennek meg, elsődlegesen a helyi médiában (televízió, újság).

f) Nyílt napok tartása is egy lehetséges kommunikációs forma, melyek során az érdeklődő szülők, pedagógusok stb. megismerhetik az intézményt és tájékoztatást kaphatnak a pedagógiai szakszolgálat, valamint a nevelési tanácsadás tevékenységéről. A foglalkoztató, terápiás helyiségeket megtekinthetik a látogatók, és a kollégák bemutatják a használt fejlesztő és játékeszközöket is. Így teremtve meg a lehetőséget, hogy bepillantsanak az ellátó intézménybe, az itt folyó munkába. Megyei munkaközösségi szakmai napon jó tapasztalatokat hallottam a nyílt nap tartásáról. Intézményünkben a megvalósítását jó lehetőségnek találom az együttműködés kibővítésére.

Tehát prevenciós tevékenység eredményeként a gyermekkel kapcsolatban lévő partnerek ismeretei a nevelési tanácsadásról lehetővé teszik, hogy az adott probléma felmerülésekor megfelelő szakemberhez irányítsák a klienseket.¹⁶ A prevenciós

---

¹⁶ Király Gabriella-Vécsei Tünde – Arató Domonkos – Lugosiné Pál Ildikó (2014). Nevelési tanácsadás szakszolgálati tevékenységi területre kifejlesztett protokoll. Educatio Kht. Kézirat, nyomdai kivitelezés alatt. 33.

folyamatban belső – az adott szakszolgálaton belüli – kommunikációra is szükség van, mivel a preventív jellegű tájékoztatás nem csak a nevelési tanácsadói kollektívát érinti, hanem korosztályi célcsoporttól függően a többi szakszolgálati feladatot is. Korai fejlesztés, logopédiai ellátás, gyógytestnevelés, óvoda illetve iskolapszichológia, tehetséggondozás területén dolgozó szakemberek együttes munkájával valósulhat meg a hatékony tájékoztatás. A bevált és működő óvodai-iskolai előadások, a szülőértekezleten való részvétel, az ismeretterjesztő kiadmányok, védőnők segítése mellett tárházunk bővítéseként hasznosnak gondolom a jövőben nyílt napok tartását, az ismeretterjesztő előadások újraélesztését pedagógusok részére.

III.3.2. Az első találkozás, állapot megismerés, szűrés

A kapcsolattartás a nevelési tanácsadás munkafolyamatában két fő partnerrel valósul meg elsősorban, a szülőkkel és a pedagógusokkal.

A szülőkkel folytatott kommunikáció munkánk minden fázisában megjelenik. Az előző részben kifejtett prevenciós tevékenységeken túl az első találkozás, az állapot megismerés során, a beavatkozás, valamint a kontrollálás folyamatában is nagy hangsúlyt kap a szülővel való információcsere.

Ennek alapvető jellemzője, hogy tiszteletben tartják a másik felet. Az így kialakult bizalmi légkör lehetőséget biztosít arra, hogy a szakember a szülővel átbeszélje a gyermek aktuális állapotát és a várható megoldásokat, segítséget adjon a napi nevelési kérdésekben.

A szülővel való információcserét a kölcsönös bizalom és együttműködés igénye határozza meg. A nevelési tanácsadás eredményessége szempontjából nagyon fontos a siker feltételét jelentő belső motiváció, a saját akaratból történő kapcsolattartás. Tehát a nevelési tanácsadási tevékenység során a szülővel oldottabb, kevésbé „hivatalos” hangvételű kapcsolat kialakítása a cél.

Szűréseket követően a szakember személyes találkozása a szülővel nagyon fontos. Abban az esetben, ha a gyermek az intézményben jár fejlesztésre bevált gyakorlat szerint személyesen találkozom a szülővel. Közösén foglalkozunk meg a célokat és az ehhez vezető lehetőségeket egyeztetve tervezem meg a további feladatokat. Személyes találkozás hiányában telefonos elérhetőséget és fogadóórát biztosítok.

III.3.3. A beavatkozás folyamatában

Néhány személyes tapasztalatomat szeretném leírni a szülői kapcsolattartással kapcsolatban. Mivel a nevelési tanácsadás feladatában, mint gyógypedagógus fejlesztő foglalkozásokat végzek, így ezt a formáját tudom bemutatni.

Az intézményünkbe foglalkozásra járó óvodáskorú gyermekek, szülői kísérettel érkeznek. A foglalkozások során végzett tevékenységről közvetlenül tudom informálni a szülőt és tanácsokat tudok adni az otthoni foglalkoztatásra. A szülők is bizalommal vannak felém, így sokszor kérik tanácsomat nevelési, viselkedési kérdésekben is. A hatékony, gyermek fejlődését elősegítő közös munka így a legeredményesebb.

Azokkal a szülőkkel, akiknek gyermekével a köznevelési intézményben foglalkozom, mint gyógypedagógus, már nem alakul ki napi kapcsolat.

Az érdeklődő szülőkkel telefonon, vagy időpont egyeztetéssel személyesen tudom a kapcsolatot tartani.

Sajnos az intézményen kívüli feladatellátással a szülővel való személyes kapcsolattartás sérül, kevésbé tudja nyomon követni gyermeke fejlődésének folyamatát. Ezért fontos a kommunikáció egyéb formáinak alkalmazása, ahol a szülők partneri szerepét, felelősségét lehet erősíteni a gyermek érdekében.

Szülőértekezleteken való megjelenés és tájékoztatás, szülői klubok, szülői csoportok létrehozása, a szülők szülői szerepének kihangsúlyozása, fogadóóra biztosítása.¹⁷

A beavatkozás folyamatában a szülők együttműködése nélkül nem érhetünk el kellő mértékű eredményt. Ebben a munkafolyamatban is fontos a szakmaközi kapcsolatok segítségül hívása.

A védőnői hálózat, a gyermekorvos, valamint a gyermekvédelmi szervek a szülőkkel, családokkal saját feladatuknál fogva kapcsolatban állnak, így segítséget adhatnak nekünk a szülők meggyőzésében, tájékoztatásában, illetve, ha negatív változást tapasztalok a gyermek fejlesztése során. Nem elég a gyermeket vizsgálatra hozni, hanem a fejlesztési, tanácsadási tevékenységben is rendszeresen jelen kell lenni a kliensnek, mert akkor várhatunk eredményeket.

Az egyházakkal, civil szervezetekkel való kapcsolat szintén fontos ebben a fázisban,

---

¹⁷ Király Gabriella-Vécsei Tünde – Arató Domonkos – Lugosiné Pál Ildikó (2014). Nevelési tanácsadás szakszolgálati tevékenységi területre kifejlesztett protokoll. Educatio Kht. Kézirat, nyomdai kivitelezés alatt. 58.

mivel a gyermekek utaztatásában jelentős segítséget nyújthatnak. Pl. Kolping hálózat, vagy nálunk Baján a Református Egyház Támogató Szolgálat.

A gyermekek fejlesztésének befejezésekor az értékelés írásban megtörténik, de egy személyes konzultáció keretében a szülő is tájékoztatást kap az elért eredményekről, változásokról.

Fontosnak tartom a szülővel való személyes találkozást, ezért a fogadóórák beiktatása a gyakorlatban pozitív eredményt hozott, és törekedni fogok a lehetőség biztosítására a jövőben is.

III.3.4. Kapcsolattartás a pedagógusokkal

Mivel a kliens valamely köznevelési intézmény tagja, ezért a pedagógusokkal a jó partneri viszony kialakítása a cél.

A preventív tevékenység után, a többi fázisban is fontos a kölcsönös információcsere. A jelentkezés a nevelési tanácsadásra, történhet a köznevelési intézmény javaslatára, szülői beleegyezéssel. A vizsgálat eredményeiről tájékoztatást kapnak az intézmények. A beavatkozás folyamatában a kliens sokszor az adott köznevelési intézményben részesül a terápiában vagy fejlesztésben, tehát napi kapcsolat alakul ki a szakember és a pedagógus között, ezért fontos a kölcsönös bizalom kialakítása.

A szűrések, valamint a fejlesztő foglalkozások, terápiák helye gyakran a köznevelési intézmény, ezért az általuk nyújtott segítséggel tudjuk megvalósítani a munkánkat, mivel ők biztosítják számunkra a megfelelő helyiséget, nyugodt, rendezett légkört, az esetleg szükséges eszközöket.

A pedagógus munkájának megsegítésére, tanácsadással, hospitálási lehetőséggel járulhatunk hozzá a hatékonyabb együttműködéshez. A pedagógus pedig számunkra adhat fontos információt a kliensekkel kapcsolatban, lehetőséget a minél alaposabb megismerésre, pl. hospitálás a gyermek közösségében, nyílt napokon való részvétel. Sikeresnek gondolom a pedagógusok számára differenciált foglalkoztatásra használható segédanyagok átadását, a foglalkozások során a gyermek által elért apróbb eredmények megosztását.

III.3.5. Belső kommunikációs lehetőségek

A pedagógiai szakszolgálatok tevékenysége, a sokféle feladatellátás elengedhetetlen velejárója a kollégák közötti belső kommunikáció. Ez az egész munkafolyamatot végigkíséri.

Az intézmény szakemberei egyenrangú munkatársak, akiknek önálló tevékenysége több szinten összekapcsolódik, egymásra épül. Munkájukkal közösen valósítják meg a kitűzött célokat.

A kollegialitás szellemében való együttműködés és érintkezés elengedhetetlen kritériuma az egymás munkájának megbecsülése, szolidaritás a kollégák iránt, egymás személyének, a saját nézetektől eltérő gondolkodásmódjának, világnézetének, ízlésének autonóm szakmai döntésének tiszteletben tartása.

Munkánk nagy része csoportmunka. A klienseket érő pozitív és negatív hatások összeadódnak. Szavaink és tetteink támogathatják, akadályozhatják, vagy akár ki is olthatják egymás hatását.

Törekednünk kell az egymással kölcsönös bizalomra épülő személyes kontaktusok létesítésére, kommunikációs zavarok elkerülésére.¹⁸

1. A team munka a nevelési tanácsadás feladatát átszövi.

- a) Prevenációs team: a prevenációs tevékenységben résztvevő szakemberek megbeszélése, a prevenációs munka összehangolása, attól függően, hogy kiknek milyen céllal történik a tájékoztatás. A védőnők számára készült szűrőanyag összeállításában a korai fejlesztés, logopédia, gyógytestnevelés és gyógypedagógia területén dolgozó kollégák összehangolt munkájára volt szükség.
- b) Szűrő team: szűrésben résztvevő szakemberek megbeszélése, a szűrés tapasztalatainak elemzése, esetmegbeszélések. Az idei tanévben intézményünkben új szűrőanyagot állítottunk össze az iskolába menő óvodások számára. A szűrőanyag végleges változatának elkészítéséhez többször cseréltünk tapasztalatot, beszéltük át vagy módosítást javasoltunk a szűrési anyag feladataiban.

---

¹⁸ Az együttműködés etikai normái az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Radnóti Miklós Gyakorlóiskolában. Az iskola kapcsolatrendszerei – Az etikai alapvetés fejezetei. II. Kapcsolat a pedagógusok között. Letöltés helye: <http://www.osztalyfonok.hu/cikk.php?id=32>

- c) Szakmai team: esetmegbeszélések, egy szakfeladaton belül dolgozók esetenkénti szakmai értekezésének formája. Sikeresek intézményünkben az ilyen esetmegbeszélések, mert a gyakorlottabb kollégák sok segítséget adnak a kezdő, kevésbé tapasztalt szakembereknek. Az együtt gondolkodás segít a nehézségek leküzdésében, a megoldás megtalálásában.
- d) Első interjú csoport (esetmegbeszélő csoport): a pszichoterápiás első interjút végző pszichológusok csoportos megbeszélése, ahol a lezajlott első találkozások elemző, problémaközpontú feldolgozása folyik.
- e) Esetkonzultáció szakmaközi teamben: a problémák megértéséhez, megoldásához segítséget adhat, ha a megbeszéléseken a különböző végzettségű szakemberek vannak jelen. A több kolléga által ellátott, „közös gyermek” kapcsán felmerülő kérdések megvitatására is itt nyílik lehetőség. A munka zavartalan lefolyásakor fontos megállapodni a megbeszélések rendszerességéről, időtartamáról és a témákról.¹⁹
Szakszolgálatunknál szakmai munkacsoportos megbeszéléseken zajlik az esetkonzultáció és előzetes egyeztetés szerint vannak jelen az érintett szakemberek (logopédus, pszichológus, gyógygyógypedagógus).
- f) Tematikus csoportok működése: Egy-egy terápiás témáról, módszerről vagy eszközről történő tapasztalat és információ megosztás, esetismertetés, tanácsadás. Szakmai konzultáció szakirodalmak megbeszélésének, feldolgozásának lehetséges szinterei.
- g) Csoportos szupervízió egy aktuális kérdés, probléma közös feldolgozása. Speciális eljárásokkal és módszerekkel az esetmegbeszélése során új szempontokat fedezhetünk fel, az esethez jobban illő megoldásokat válasszunk.
- h) Egyéni szupervízió: A szupervíziós lehetőség biztosítása hozzájárul a szakember megújulásához, a kiégés elkerüléséhez. A munkánkban nagy segítség, ha lehetőség van egy tapasztalt szakemberrel megbeszélni a felmerült kérdéseket, problémákat. Szakszolgálatunknál a kollégák megoszlása szakmai tapasztalat és tudás szerint nagyon eltérő. Van lehetőségünk a segítség kérésre, és ezzel élünk is, persze ez a szakember személyiségétől is függ.

---

¹⁹ Király Gabriella-Vécsei Tünde – Arató Domonkos – Lugosiné Pál Ildikó (2014). Nevelési tanácsadás szakszolgálati tevékenységi területre kifejlesztett protokoll. Educatio Kht. Kézirat, nyomdai kivitelezés alatt. 64.

2. A belső kapcsolattartás, információ csere egyik fontos formája a szakmai munkacsoportok havi értekezlete. Éves munkaterv alapján az aktuális feladatokra, valamint a felmerült problémák megbeszélésére kerül sor ezeken a fórumokon. Itt van lehetőség a személyes kapcsolattartásra, mivel több helyszínen látjuk el a feladatot.

Az előző tanévben jó példa volt erre a munkacsoportokon belüli módszertani adatbázis létrehozása. Adott témakörben minden kolléga összegyűjtötte az általa használt módszereket, gyakorlatokat, melyekből egy gyűjtemény állt össze. Ezt a mai napig hasznosítani tudjuk munkánk során.

3. Belső továbbképzések: A szakszolgálat feladataiban dolgozó kollégák saját szakterületüket érintő témákban tartanak továbbképzéseket, átadva a megszerzett új információkat az intézmény dolgozóinak. Ez a terület intézményünkben is jól működik, rendszeresek az ilyen jellegű továbbképzések.

4. Hospitálások: Azonos feladaton dolgozó kolléga óráinak látogatása tapasztalatcsere, megújulás céljából. Szakmai fejlődésem során fontosnak tartom a másik munkájának megismerését. Új módszereket, eszközöket figyelhetek meg, amelyet saját munkámban is hasznosíthatok.

Más szakfeladaton dolgozó szakember óráinak látogatása ismeretszerzés, tájékozódás céljából. Személyes tapasztalatom, hogy a „közös gyermekek” megfigyelése más foglalkozásokon sokan segít a gyermek teljesebb megismerésében, a sikeresebb előrehaladásban.

5. Elektronikus kapcsolattartás: Fontosabb értesítések, határidők, aktuális események közlésére alkalmas.

Dokumentumok, adategyeztetés, adat továbbítások lehetséges módja.

6. Zárt csoportos telefon kapcsolat: Sürgős, gyors információ cserét igénylő esetekben választható módzat.

A team munka nem csak megerősítő és kontroll funkciókat lát el, hanem kreatív és innovációs lehetőségként is szolgál.

A szakemberek összehangolt munkája, a más-más szakterületen dolgozók munkájának megismerése a szakszolgálati feladatellátásban nélkülözhetetlen.

Fontosnak tartom a jól működő teamek munkájának megtartását, a szakmai munkacsoportos értekezleteket, a sikeres belső továbbképzéseket és hospitálásokat.

IV. Kérdőív elemzés

Szakdolgozatom témájához kapcsolódóan kérdőíves felmérést készítettem azokkal a szülőkkel és pedagógusokkal, akikkel a kliensek által partneri kapcsolatban vagyok.

Szerettem volna megtudni, milyennek ítélik a velük való kapcsolattartásomat, az információcserét.

A megkeresettek között 12 fő pedagógus és 11 fő szülő vállalta a válaszadást.

IV.1. Pedagógus kérdőív kiértékelése

Kérdőív pedagógusok részére azzal a céllal készült, hogy tájékozódjak a közös munka eredményességének érdekében, milyennek tartják a kapcsolattartásunkat. Azokat a pedagógusokat kérdeztem meg, ahol a kliensek az intézményben kapják meg az ellátást. (1. sz. melléklet)

1. Megfelelő a kapcsolat és a tájékoztatás a fejlesztő szakemberekkel?

Ennél a kérdésnél a partnerek általános elégedettségét vizsgáltam a kapcsolat és tájékoztatás terén. Azokban az intézményekben, ahol külső feladatellátásban dolgozom, napi kapcsolatban vagyok a pedagógusokkal, mivel a gyermeket a csoportból emelem ki foglalkozásra és oda is kísérem vissza őket.

1. diagram Megfelelő a kapcsolat és a tájékoztatás a fejlesztő szakemberekkel?

A kérdésre adott válaszok szerint a válaszadók 50 %-a (6 fő) nagyon elégedett, 25 % (3 fő) elégedett és 25 % (3 fő) többé-kevésbé elégedett az általam fenntartott kapcsolattartással, tájékoztatással. Megállapítható, hogy a munkám során jónak értékelhető a partnerekkel kialakított kapcsolattartás, az általam nyújtott tájékoztatás.

2. Elegendő segítséget kapok a fejlesztett gyermekkel kapcsolatban?

A kérdésben arról szeretnék tájékoztatást kapni, hogy a pedagógus elégedett-e az általam nyújtott segítségnyújtással a fejlesztett gyermekkel kapcsolatban. A válaszadók közül 3 fő nagyon elégedett, 5 fő elégedett (kettő együtt véve 67 %-a) és 4 fő többé-kevésbé elégedett választ adott, így szintén jónak értékelhető munkám során a pedagógusoknak általam megvalósuló segítségnyújtás.

2. diagramm Elegendő segítséget kapok a fejlesztett gyermekkel kapcsolatban?

3. Megítélése szerint a szakembertől megfelelő tájékoztatást kap-e az általuk végzett speciális fejlesztő tevékenységről?

Ennél a kérdésnél arra szeretnék választ kapni, hogy az intézményben dolgozó pedagógusokat kellően informáltam-e a munkám jellegéről. A válaszadók közül 7 fő (58 %) nagyon elégedett és 5 fő (42 %) elégedett választ adott, tehát a szakemberek úgy érzik, hogy elegendő az általam végzett speciális fejlesztő tevékenységről kapott tájékoztatás

4. Rendszeres tájékoztatást kap-e a gyermekek fejlődéséről, értékeléséről?

Céлом megtudni, elegendőnek tartják-e az eddigi gyakorlatban megvalósuló év végi vagy fejlesztést lezáró – ha az rövidebb ideig tartott, mint a tanítási év – írásbeli értékelést és az esetenkénti beszámolót a kliens előrehaladásáról.

A pedagógusok válaszából kitűnik, hogy megfelelőnek érzik a tájékoztatást, mivel a napi kapcsolat során történő információcsere és az írásbeli értékelés során elegendő információhoz jutnak. A válaszadók közül mind a 12 fő (100 %) nagyon elégedett vagyok választ adta.

5. A tájékoztatás mely módját tartja a legelőnyösebbnek?

A kérdésnél arra kerestem a választ, hogy a pedagógusoknak megadott 5 válasz lehetőség közül (telefonos megbeszélés, tájékoztatás írásban, e-mail, személyes és kölcsönös kapcsolattartás a szakemberrel, személyes kapcsolattartás az intézményvezetővel) melyik kommunikációs lehetőséget válasszák a tájékoztatással kapcsolatosan. A pedagógusok egyértelműen az élő szóban történő kommunikáció formáját tekintik a legfontosabbnak és legeredményesebbnek a közös munkában.

IV.2. Szülői kérdőív kiértékelése

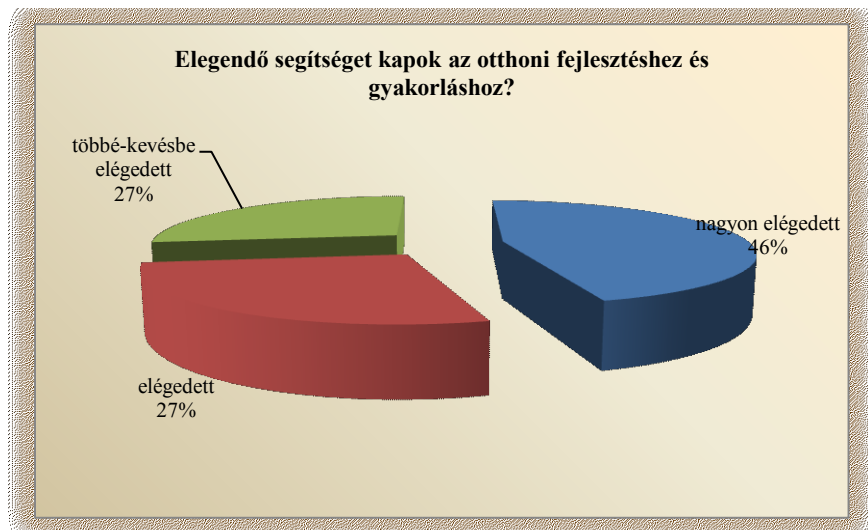
A kérdőív a szülők felé azzal a céllal készült, hogy információt kapjak a kliensek szüleitől mennyire elégedettek-e a tájékoztatással, az információcsere mértékével. Az itt megkérdezett szülőkkel személyesen találkozom, mert gyermekeiket elkísérik a foglalkozásokra. (2. sz. melléklet)

1. Megfelelő a kapcsolat és a tájékoztatás a fejlesztő szakemberekkel?

A kérdésnél a pedagógusokhoz hasonlóan a szülők körében is arra kerestem a választ, hogy milyen a munkám során fenntartott kapcsolatrendszer, mennyire felel meg az általam nyújtott tájékoztatás. A válaszadó közül 6 fő (55 %) nagyon elégedett vagyok, 5 fő (45 %) elégedett vagyok választ adta a kérdésre, így megállapítható, hogy a munkám során a szülőkkel folytatott kommunikáció és tájékoztatás jónak mondható.

2. Elegendő segítséget kapok az otthoni fejlesztéshez és gyakorláshoz?

Ennél a kérdésnél a segítségadás mértékével való elégedettséget próbáltam feltárni. A válaszadók közül 5 fő (46 %) nagyon elégedett, 3 fő (27 %) elégedett és 3 fő (27 %) többé-kevésbé elégedett választ adta.

3. diagram Elegendő segítséget kapok az otthoni fejlesztéshez és gyakorláshoz?

3. Rendszeres tájékoztatást kapok a gyermekem fejlődéséről, értékeléséről?

A kérdésnél kíváncsi voltam a szülők véleményére mennyire elégedettek a fejlesztés során a gyermekük fejlődéséről, értékeléséről kapott tájékoztatással. 7 fő (64 %) a nagyon elégedett és 4 fő (36 %) az elégedett választ adta erre a kérdésre, tehát elegendő az a mennyiségű kommunikáció fejlesztett gyermekeim és szülei között, amely a gyermek fejlődésével kapcsolatban kialakult.

4. A tájékoztatás mely módját tartja a legelőnyösebbnek?

A pedagógus kérdőívhez hasonlóan a szülők is az élő szóban történő kommunikációt választották a legmegfelelőbbnek a tájékoztatásnak. 11 fő határozta meg a tájékoztatás módját a személyes és kölcsönös kapcsolattartás a szakemberrel válasszal.

5. Szükségesnek tartja-e a fejlesztő szakemberrel való kapcsolattartást?

Az 5. kérdésnél arra kerestem a választ, hogy igénylik-e szülők a szakemberrel történő kapcsolattartást. Szinte már a kérdőívek feldolgozása előtt biztos voltam benne, hogy

erre a kérdésre minden szülő (100 %) igen választ fog adni, mert a személyes kommunikáció a lehatásosabb módja a közlésnek, de egyben időigényes is és nem valósítható meg minden esetben.

A kérdőívekben megadott válaszok alapján munkám során jó kapcsolatrendszert tudtam kiépíteni a pedagógusokkal és a szülőkkel egyaránt, ezért az általam adott tájékoztatás, segítségadás megfelelő információval rendelkezik úgy az általuk végzett speciális munkámról, mint a segítségnyújtásomról, melyet a fejlesztett gyermekkel kapcsolatba tudok nyújtani.

A szülői és pedagógusi kérdőívek összesítése alapján az is megállapítható, hogy mind a szülők, mind a pedagógusok a személyes és kölcsönös kapcsolattartás módját tartják a legeredményesebbnek a közös cél érdekében. A személyes kommunikáció bár a lehatásosabb módja a közlésnek, a tájékoztatás időigényessége miatt, valamint a munkabeosztásom – a fejlesztések legnagyobb részét külső intézményekben, vidéki iskolákban, óvodákban végzem, így az utazást is bele kell számolnom a napi időbeosztásomba – során nem mindig valósítható meg szóban. Ezt a problémát két megoldással tudnám orvosolni. A dolgozatomban már említett fogadóórák rendszeresítése jó megoldás lehet arra, hogy elérhetővé válna személyes találkozás pedagógus és szülő részére egyaránt, mert kiszámíthatóbbá és tervezhetőbbé tenné kommunikációs lehetőség kialakítását. A másik lehetőségnek gondolom az elektronikus úton, írásban nyújtott tájékoztatást akár a gyermeke jelenlegi állapotáról, vagy bármi olyan eseményről, amely a gyermek fejlődésével kapcsolatban felmerül.

V. Összegzés

Szakedolgozatomban a szakszolgálati együttműködésekéről és kommunikációs lehetőségekről szerettem volna átfogó képet adni, melyet a saját munkatapasztalatom, és a fejlesztett gyermekeim pedagógusai és szülei által adott kérdőíves válaszok alapján próbáltam levezetni.

A történeti áttekintés után, bemutattam a pedagógiai szakszolgálatok együttműködési lehetőségeit, a helyi tapasztalatokkal kiegészítve. Meghatároztam a kommunikáció fogalmát, a hozzá kapcsolódó etikai követelményeket, melyet a humán segítő szakmák nem nélkülözhetnek.

A szakszolgálati feladatellátás során a kliensek szabják meg, hogy milyen partnerekkel kerül kapcsolatba maga az intézmény és a szakember. Így a partnerekkel kialakított kapcsolatok, kommunikációs lehetőségek lehetnek szakmai, illetve nem szakmai érintettségűek.

A nevelési tanácsadást, mint feladatellátást az érvényben lévő jogszabályok a megyei pedagógiai szakszolgálatok feladataihoz sorolja. Munkafolyamatai során többféle kommunikációs tevékenység is megvalósul, mely fontossá teszi a belső és külső kapcsolatrendszerek működését.

Ábrázolom, hogy a nevelési tanácsadás munkafolyamatai során a különböző szakaszokban megvalósuló kommunikációk milyen kihatással vannak a feladatellátásra, bemutatom a helyi tapasztalatokat, a használt módszereket.

A kérdőíves elemzés, mely a munkám során felmerülő kommunikációs lehetőségekre, igényekre ad választ segített abban, hogy a saját tapasztalataimat, vagy javaslataimat megfogalmazzam.

A dolgozatomat ezek alapján felépítve kerestem a választ a hipotéziseim igazolására.

Az első feltevésemmiszerint, ha a szakmai együttműködés és a gyógypedagógus kiépített kapcsolatrendszere jól működik, az összefogás eredményeként sikeres lesz a feladatellátás munkaszakasaiban megvalósuló munkafolyamat beigazolódott, hiszen a különböző szakaszokban végbemenő kommunikációk, akár külső, akár belső kapcsolatokról van szó, segíti a nevelési tanácsadás feladatellátás színvonalasabb, eredményesebb végzését.

A különböző szakszolgálatoktól érkező szakemberek kommunikációja, információ és

tapasztalat cseréje, egyedi megoldási módjai szélesítik a szakszolgálati feladatellátásban dolgozók látókörét, bővítik tudásukat, szakmai eszköztárukat. Az ismeretterjesztő előadások szülőnek, más területen dolgozó szakembernek, nyílt napok tartása mind azt a célt szolgálják, hogy az információáramlás elérje célját, vagyis a nevelési tanácsadás minél szélesebb körű megismerése eredményeként problémamentesebb legyen a gyermek fejlesztésekor a feladat ellátása. A különböző munkaszakaszokban legyen az prevenciós vagy beavatkozási szakasz szerveződött teamek információcseréje, kommunikációja a gyermekek minél színvonalasabb ellátása érdekében jönnek létre, melyek megerősítő és kontroll funkciókat is ellátnak és innovációs lehetőségként is szolgálnak.

Dolgozatomban arra is kerestem a választ, hogy a szülőkkel, családdal való bizalomra épülő kapcsolattartás fontos szerepet játszik-e a feladatellátás munkafolyamatiban. Feltételezésem szerint, ha a gyermek családja és a szakember között kialakul ez a fajta kapcsolattartás a szülő, a család a gyógypedagógus segítségére válik, mely szintén a nevelési tanácsadás munkájának eredményességéhez vezet.

Az óvodákban, iskolákban tartott ismeretterjesztő előadások, a szülő értekezleteken való részvétel, a szülői csoportok létrehozása mind a szakszolgálati munkát könnyíti meg. A beszélgetések során a szülők ismereteket szereznek, a nyitott beszélgetéseken kérdéseket tehetnek fel. A személyes kapcsolat kialakításával közvetlenebb kontaktusba kerülnek a szakdolgozókkal, tájékozottabbak lesznek a nevelési tanácsadás munkafolyamataival kapcsolatban, a belátás és a segítségkérés lehetőségének elfogadása pedig a szakember munkáját fogja segíteni.

A kérdőíves feldolgozásomból is kiderül, hogy mind a pedagógusok, mind a szülők szükségét érzik a kommunikáció bármilyen formájának, de legfőképpen a személyes találkozásokat helyezik előnybe. Ez természetesen igaz a szakszolgálati munkát végző szakemberekre is, így meg kell találni azokat a lehetőségeket, amelyek ezeket a kommunikációs lehetőségeket szélesítik, vagy a meglévőket teszik eredményesebbé. El kell érni, hogy mindkét fél számára minél több személyes találkozási pontot alakítsanak ki a nevelési tanácsadás dolgozói. A szülők részére ezek lehetnek fogadó órák, nyílt napok, szülői értekezletek, tájékoztató előadások.

A külső kapcsolatok fejlesztése érdekében szükség lenne több tájékoztató előadásra a többségi pedagógusok körében, ezért a kapcsolatok felelevenítését, újragondolását kell kitűzni célként.

Az intézményünknel bevált gyakorlatként szorgalmazni lehetne, hogy a szakszolgálatok munkacsoportjai módszertani adatbázist hozzanak létre az általuk használt módszerekből, gyakorlatokból, hiszen ezt nem csak egyes problémás eseteknél tudnák a szakszolgálatban dolgozók hasznosítani, hanem az intézményhez érkező fiatal szakemberek is jól tudnák alkalmazni tapasztalatszerzés céljából. Ennek az adatbázisnak más szakszolgálati intézmények felé történő közvetítése, erre épülő fórumok szervezése elérhetővé tenné egy olyan bevált módszerekről, gyakorlati megoldásokról szóló gyűjteményt, amely a szakszolgálatban dolgozók munka kódexévé válhat.

Szakedolgozatom zárásaként elmondhatom, hogy a szakszolgálatok együttműködése, a belső és külső kommunikációs lehetőségek fenntartása, fejlesztése fontos a munkafolyamatok során, hiszen ezek segítségével eredményezheti egyedül a minél színvonalasabb, problémamentesebb feladatellátást, és ezáltal válik minél sikeresebbé és eredményesebbé maga a fejlesztő munka.

HIVATKOZÁSI JEGYZÉK

1. 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről 18. § (1) bekezdés
2. 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről 3. § (6) bekezdés
3. 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről 46. § (1) bekezdés
4. 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról 10. §
5. 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról 34. §.
6. Törzsök Károlyné (2006). Szakszolgálatok és szakmai szolgáltatások a többcélú kistérségi társulásokban. *Új Pedagógiai Szemle*, (2006. május) 46-52.
7. Farkasné Polgár Katalin (2014). Bács-Kiskun Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Szervezeti és Működési Szabályzata. 18-19.
8. Király Gabriella-Vécsei Tünde – Arató Domonkos – Lugosiné Pál Ildikó (2014). Nevelési tanácsadás szakszolgálati tevékenységi területre kifejlesztett protokoll. Educatio Kht. Kézirat, nyomdai kivitelezés alatt. 22-23.
9. Torda Ágnes-Nagyné Réz Ilona (2013). Alapprotokoll. Educatio Kht.. 43.
URL:http://www.educatio.hu/pub_bin/download/tamop342b/szakteruleti_protokoll_konzultacio/Alapprotokoll.pdf Utolsó letöltés: 2015.03.02.
10. A nevelési tanácsadás története.
Letöltés helye: www.kpszakaxelero.net/hu/nevtantort.htm.
11. Király Gabriella-Vécsei Tünde – Arató Domonkos – Lugosiné Pál Ildikó (2014). Nevelési tanácsadás szakszolgálati tevékenységi területre kifejlesztett protokoll. Educatio Kht. Kézirat, nyomdai kivitelezés alatt. 7.
12. 2011. évi CXC. törvény a köznevelésről 46. §
13. Király Gabriella-Vécsei Tünde – Arató Domonkos – Lugosiné Pál Ildikó (2014). Nevelési tanácsadás szakszolgálati tevékenységi területre kifejlesztett protokoll. Educatio Kht. Kézirat, nyomdai kivitelezés alatt. 14.
14. Király Gabriella-Vécsei Tünde – Arató Domonkos – Lugosiné Pál Ildikó (2014). Nevelési tanácsadás szakszolgálati tevékenységi területre kifejlesztett protokoll. Educatio Kht. Kézirat, nyomdai kivitelezés alatt. 30.

15. Király Gabriella-Vécsei Tünde – Arató Domonkos – Lugosiné Pál Ildikó (2014).
Nevelési tanácsadás szakszolgálati tevékenységi területre kifejlesztett protokoll.
Educatio Kht. Kézirat, nyomdai kivitelezés alatt. 31.
16. Király Gabriella-Vécsei Tünde – Arató Domonkos – Lugosiné Pál Ildikó (2014).
Nevelési tanácsadás szakszolgálati tevékenységi területre kifejlesztett protokoll.
Educatio Kht. Kézirat, nyomdai kivitelezés alatt. 33.
17. Király Gabriella-Vécsei Tünde – Arató Domonkos – Lugosiné Pál Ildikó (2014).
Nevelési tanácsadás szakszolgálati tevékenységi területre kifejlesztett protokoll.
Educatio Kht. Kézirat, nyomdai kivitelezés alatt. 58.
18. Az együttműködés etikai normái az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Radnóti
Miklós Gyakorlóiskolában. Az iskola kapcsolatrendszerei – Az etikai alapvetés
fejezetei. II. Kapcsolat a pedagógusok között. Letöltés helye:
<http://www.osztalyfonok.hu/cikk.php?id=32>
19. Király Gabriella-Vécsei Tünde – Arató Domonkos – Lugosiné Pál Ildikó (2014).
Nevelési tanácsadás szakszolgálati tevékenységi területre kifejlesztett protokoll.
Educatio Kht. Kézirat, nyomdai kivitelezés alatt. 64.

IRODALOMJEGYZÉK

1. Dienes Renáta (2009). A többcélú kistérségi társulások pedagógiai szakszolgálati feladatainak ellátása. *Iskolaszolga, 2009. május-június*, 49-59.
2. Farkasné Polgár Katalin (2014). Bács-Kiskun Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Szervezeti és Működési Szabályzata. 18-19.
3. Király Gabriella-Vécsei Tünde – Arató Domonkos – Lugosiné Pál Ildikó (2014). Nevelési tanácsadás szakszolgálati tevékenységi területre kifejlesztett protokoll. Educatio Kht. Kézirat, nyomdai kivitelezés alatt.
4. Lannert Judit – Szekszárdi Júlia (2015). Miért nem érti egymást szülő és pedagógus?. *Iskolakutúra 25. évfolyam*, (1)
5. Szüdi János – Nagy Gyöngyi Mária (2010). A nevelési-oktatási intézmények működése. *Iskolaszolga, 2010. december*, 51-57.
6. Szüdi János (2010a). Kérdezz-felelek: Az óvoda és a nevelési tanácsadó közötti feladatmegosztás. *Iskolaszolga, 2010. december*, 59-60.
7. Szüdi János (2010b). Különleges gondozásban való jog a közoktatásban. *Iskolaszolga, 2010. május-június*, 1-70.
8. Szüdi János (2010c). Különleges gondozásban való jog a közoktatásban. *Iskolaszolga, 2010. szeptember-október*, 1-31.
9. Törzsök Károlyné (2006). Szakszolgálatok és szakmai szolgáltatások a többcélú kistérségi társulásokban. *Új Pedagógiai Szemle*, (2006. május) 46-52.

Jogsabályok:

10. 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról
11. 2011. évi CXCV. törvény a köznevelésről

Webográfia:

12. A nevelési tanácsadás története.

Letöltés helye: www.kpszakaxelero.net/hu/nevtantort.htm. Utolsó letöltés: 2015.02.27.

13. Az együttműködés etikai normái az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Radnóti Miklós Gyakorlóiskolában. Az iskola kapcsolatrendszerei – Az etikai alapvetés fejezetei. II. Kapcsolat a pedagógusok között. Letöltés helye: <http://www.osztalyfonok.hu/cikk.php?id=32> Utolsó letöltés: 2015.02.27.
14. Torda Ágnes-Nagyné Réz Ilona (2013). Alapprotokoll. Educatio Kht.. 43. URL:http://www.educatio.hu/pub_bin/download/tamop342b/szakteruleti_protokoll_konzultacio/Alapprotokoll.pdf Utolsó letöltés: 2015.03.02.

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra A nevelési tanácsadási tevékenység szakszolgálati ellátásának általános folyamatmodellje

1. diagram Megfelelő a kapcsolat és a tájékoztatás a fejlesztő szakemberekkel?
2. diagramm Elegendő segítséget kapok a fejlesztett gyermekkel kapcsolatban?
3. diagram Elegendő segítséget kapok az otthoni fejlesztéshez és gyakorláshoz?

MELLÉKLETEK

1.sz. melléklet

KÉRDŐÍV

Tisztelt Pedagógus!

Közös munkánk eredményessége érdekében a kapcsolattartásra vonatkozóan szükségem lenne segítségére.

Értékelje 0-5-ig a következő állításokat (karikázza be a megfelelőt):

- 5: kiváló; nagyon elégedett vagyok
- 4: jó; elégedett vagyok
- 3: megfelelő; többé-kevésbé elégedett vagyok
- 2: kevésbé megfelelő; kissé elégedetlen vagyok
- 1: rossz; elégedetlen vagyok
- 0: nagyon rossz; nagyon elégedetlen vagyok

1. Megfelelő a kapcsolat és a tájékoztatást a fejlesztő szakemberekkel?

0   1   2   3   4   5

2. Elegendő segítséget kapok a fejlesztett gyermekkel kapcsolatban?

0   1   2   3   4   5

3. Megítélése szerint a szakembertől megfelelő tájékoztatást kap-e azt általuk végzett speciális fejlesztő tevékenységről?

0   1   2   3   4   5

4. Rendszeres tájékoztatást kap-e a gyermekek fejlődéséről, értékeléséről?

0   1   2   3   4   5

5. A tájékoztatás mely módját tartja a legelőnyösebbnek? (Kérem választát húzza alá!)

- telefonos megbeszélés
- tájékoztatás írásban
- e-mail
- személyes és kölcsönös kapcsolattartás a szakemberrel
- személyes kapcsolattartás az intézményvezetővel

Köszönöm válaszadását!

KÉRDŐÍV

Tisztelt Szülő!

Közös munkánk eredményessége érdekében a kapcsolattartásra vonatkozóan szükségem lenne segítségére.

Értékelje 0-5-ig a következő állításokat (karikázza be a megfelelőt):

- 5: kiváló; nagyon elégedett vagyok
- 4: jó; elégedett vagyok
- 3: megfelelő; többé-kevésbé elégedett vagyok
- 2: kevésbé megfelelő; kissé elégedetlen vagyok
- 1: rossz; elégedetlen vagyok
- 0: nagyon rossz; nagyon elégedetlen vagyok

6. Megfelelő a kapcsolat és a tájékoztatás a fejlesztő szakemberekkel?

0   1   2   3   4   5

7. Elegendő segítséget kapok az otthoni fejlesztéshez és gyakorláshoz?

0   1   2   3   4   5

8. Rendszeres tájékoztatást kapok a gyermekem fejlődéséről, értékeléséről?

0   1   2   3   4   5

9. A tájékoztatás mely módját tartja a legelőnyösebbnek? (Kérem választát húzza alá!)

- telefonos megbeszélés
- tájékoztatás írásban
- e-mail
- személyes és kölcsönös kapcsolattartás a szakemberrel
- személyes kapcsolattartás az intézményvezetővel

10. Szükségesnek tartja-e a fejlesztő szakemberrel való kapcsolattartást?

igen

nem

Köszönöm válaszádat!

Kérdés/válasz	Nagyon elégedetlen	Elégedetlen	Kissé elégedetlen	Többé- kevésbé elégedett	Elégedett	Nagyon elégedett
Megfelelő a kapcsolat és a tájékoztatás a fejlesztő szakemberekkel?	0	0	0	3	3	6
Elegendő segítséget kapok a fejlesztett gyermekkel kapcsolatban?	0	0	0	4	5	3
Megítélése szerint a szakembertől megfelelő tájékoztatást kap-e az általuk végzett speciális fejlesztő tevékenységről?	0	0	0	0	5	7
Rendszeres tájékoztatást kap-e gyermekek fejlődéséről, értékeléséről?	0	0	0	0	0	12
A tájékoztatás mely módját tartja a legelőnyösebbnek?	0	0	0	0	0	12

1. sz. táblázat Pedagógus kérdőívek táblázatos kiértékelése

Kérdés/válasz	Nagyon elégedetlen	Elégedetlen	Kissé elégedetlen	Többé- kevésbé elégedett	Elégedett	Nagyon elégedett
Megfelelő a kapcsolat és a tájékoztatás a fejlesztő szakemberekkel?	0	0	0	0	5	6
Elegendő segítséget kapok az otthoni fejlesztéshez és gyakorláshoz?	0	0	0	3	3	5
Rendszeres tájékoztatást kapok a gyermekem fejlődéséről, értékeléséről?	0	0	0	0	4	7
A tájékoztatás mely módját tartja a legelőnyösebbnek?	0	0	0	0	0	11
Szükségesnek tartja-e a fejlesztő szakemberrel való kapcsolattartást?	0	0	0	0	0	11

2. sz. táblázat Szülői kérdőívek táblázatos kiértékelése